

Redystrybucyjna rola obciążeń finansowych osób fizycznych

Streszczenie

W artykule podjęto próbę określenia właściwości podatku dochodowego od osób fizycznych i jego wpływu na wysokość obciążeń podatników. Zaprezentowano również paropodatki, tj. ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne oraz ich znaczenie w aspekcie obciążeń finansowych. Do realizacji przedmiotu opracowania zastosowano m.in. twierdzenia zaproponowane przez N. Kakwaniego i P.J. Lamberta. Jako informacje źródłowe wykorzystano dane dotyczące podatników rozliczających się z PIT w Urzędzie Skarbowym w Siedlcach za lata 2007–2008.

Wprowadzenie

Polski system finansów publicznych obejmuje wiele podatków, jak też inne świadczenia o charakterze paropodatkowym. Są to różnego rodzaju opłaty, a przede wszystkim obowiązkowe obciążenia publiczne, szczególnie składki na ubezpieczenia społeczne i składkę zdrowotną. Stanowią one obciążenie dochodów podatników, wpływając tym samym na poziom ich dobrobytu.

Celem opracowania jest próba określenia właściwości podatku dochodowego od osób fizycznych oraz empiryczna ocena jego wpływu i obciążeń z tytułu ubezpieczeń społecznych (tj. ubezpieczenia emerytalnego, rentowego, chorobowego oraz wypadkowego) i ubezpieczenia zdrowotnego na sytuację podatników.

Do realizacji celu opracowania zastosowano ocenę warunków progresywności systemu podatku dochodowego od osób fizycznych określonych w pracy N. Kakwaniego i P.J. Lamberta (1997: 1–4), jak również miary progresji strukturalnej, tj. miarę progresji zo-

* Prof. dr hab., Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

** Mgr inż., Urząd Skarbowy w Siedlcach.

bowiązań (ang. *Liability Progression* – LP) oraz miarę progresji resztowej (ang. *Residual Progression* – RP) przyjętych przez P.J. Lamberta (2001: 197–198).

Jako informacje źródłowe do przedmiotowych rozważań wykorzystano dane zaczerpnięte z systemu POLTAX, dotyczące podatników rozliczających się z PIT w Urzędzie Skarbowym w Siedlcach za lata 2007–2008.

1. Charakterystyka podatku dochodowego od osób fizycznych

Ocena struktury dochodów budżetu państwa przedstawiona w tabeli 1 wskazuje, że podatki pośrednie i podatki bezpośrednie stanowiły w 2007 r. ponad 87%, natomiast w 2008 r. ponad 86% wszystkich dochodów budżetu państwa. Istotnym źródłem dochodów budżetowych był podatek dochodowy od osób fizycznych. Wpływy z niego stanowiły ponad 15% w 2007 r. i blisko 15% w 2008 r. wszystkich dochodów budżetowych. Większość dochodów podatkowych pochodziła jednak z podatków pośrednich (podatku od towarów i usług oraz akcyzy – w 2007 r. ponad 62% i 2008 r. ponad 60% wszystkich dochodów budżetu państwa).

Struktura dochodów budżetowych przedstawiona w tabeli 1 wskazuje, że kompleksowość analizy w zakresie wysokości i rozkładu obciążeń podatkowych wymaga uwzględnienia obok podatku dochodowego od osób fizycznych również podatków pośrednich. Z tego samego względu w opracowaniu tym uwzględnione zostaną także inne istotne obciążenia dochodów osobistych, jakimi są obowiązkowe składki na ubezpieczenia społeczne oraz obowiązkowa składka na ubezpieczenie zdrowotne. Wymienione rodzaje ubezpie-

Tabela 1. Struktura dochodów budżetowych w latach 2007–2008

Lp.	Wyszczególnienie dochodów	Planowane dochody w mln zł		Wykonanie budżetu w mln zł	
		na 2007 r.	na 2008 r.	w 2007 r.	w 2008 r.
Dochody, z tego:		228 952,5	281 892,1	235 976,5	254 083,8
1.	podatki pośrednie w tym, podatek akcyzowy	138 517,2 45 180,0	164 890,0 52 200,0	146 367,9 49 045,9	154 050,1 50 483,6
2.	podatek dochodowy od osób prawnych	22 066,0	27 150,0	24 574,8	27 162,4
3.	podatek dochodowy od osób fizycznych	31 605,0	36 154,0	35 207,9	38 439,7
4.	dochody państwowych jednostek budżetowych w tym, wpływy z cła	18 296,0 1700,0	17 085,6 1993,0	18 508,6 1747,6	17 796,2 1728,7
5.	pozostałe dochody w tym, wpłaty z zysku NBP	3781,8 2436,8	1330,4	3784,2 2478,3	1410,4
6.	środki z Unii Europejskiej i z innych źródeł niepodle- gających zwrotowi	14 686,5	35 282,1	7533,1	15 225,0
	– Wspólna Polityka Rolna i Rybacka	7217,9	15 078,0	5834,3	10 040,8
	– fundusze strukturalne i inne	7468,6	20 204,1	1698,8	5184,2

Źródło: Dane Ministerstwa Finansów, Departament Budżetu Państwa, Warszawa 16 stycznia 2008 r. oraz Warszawa 19 stycznia 2009 r.

Tabela 2. Składki na ubezpieczenia społeczne i składka zdrowotna w latach 2007–2008 (w %)

Rodzaj ubezpieczenia	Stopa składki finansowana przez:			
	pracownika		pracodawcę	
	w 2007 r.	w 2008 r.	w 2007 r.	w 2008 r.
Emerytalne	9,76	9,76	9,76	9,76
Rentowe	3,50	1,50	6,50	6,50
Chorobowe	2,45	2,45		
Wypadkowe*				
Zdrowotne	9,00	9,00		

* Od 1 kwietnia 2006r. stopa procentowa składki na ubezpieczenie wypadkowe dla osób, które zgłaszają do ubezpieczenia wypadkowego poniżej 10 osób lub nie mają REGON wynosi od 0,67% do 3,60%.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji ogłaszanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

czeń są niewątpliwie ściśle związane z podatkiem dochodowym od osób fizycznych. Podlegają one odliczeniu odpowiednio od dochodu do opodatkowania oraz od obliczonego podatku. Wysokości przedmiotowych składek przedstawia tabela 2.

Składki na ubezpieczenia społeczne oraz składka zdrowotna są pewnego rodzaju wydatkami, które podlegają odliczeniu przy obliczaniu należności podatkowej. Stopa składki na ubezpieczenie zdrowotne wynosiła 9% w latach 2007–2008. Składka nie podlegała w całości odliczeniu od podatku, a jedynie 7,75% podstawy jej wymiaru. Kwoty wpłat na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe podlegały odliczeniu od dochodu, czyli powodowały obniżenie podstawy opodatkowania. Pośrednie obciążenie dochodu stanowią również składki na Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Ponieważ nie wpływają one bezpośrednio na wysokość podatku dochodowego, nie będą uwzględniane w dalszej analizie.

Podatek dochodowy od osób fizycznych od początku obowiązywania, tj. od 1 stycznia 1992 r. jest z założenia podatkiem o skali progresywnej. Jego progresja jest konsekwencją rosnących progowo krańcowych stóp podatkowych. Sposób obliczania podatku przedstawiony został w tabelach 3 i 4. Taka konstrukcja oznacza istnienie kwoty wolnej od opodatkowania, która wynosiła 3015,00 zł w 2007 r., natomiast w 2008 r. 3091,00 zł oraz trzech stóp krańcowych: 19%, 30% oraz 40%. Podatek dochodowy od osób fizycznych obejmuje preferencyjne sposoby opodatkowania (wspólnego opodatkowania przez małżonków oraz osób samotnie wychowujących dzieci), jak też istnienie ulg i zwolnień podatkowych.

Tabela 3. Skala podatkowa PIT obowiązująca w roku podatkowym 2007

Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
ponad	do	
	43 405	19% podstawy obliczenia minus kwota 572 zł 54 gr
43 405	85 528	7674 zł 41 gr + 30% nadwyżki ponad 43 405 zł
85 528		20 311 zł 31 gr + 40% nadwyżki ponad 85 528 zł

Źródło: art. 10 ust. 2 Ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie innych ustaw (Dz.U. Nr 217, poz.1588).

Tabela 4. Skala podatkowa PIT obowiązująca w roku podatkowym 2008

Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
ponad	do	
	44 490	19% podstawy obliczenia minus kwota 586 zł 85 gr
44 490	85 528	7966 zł 25 gr + 30% nadwyżki ponad 44 490 zł
85 528		20 177 zł 65 gr + 40% nadwyżki ponad 85 528 zł

Źródło: art. 10 ust. 2 Ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie innych ustaw (Dz.U. Nr 217, poz.1588).

Dzięki takiej konstrukcji różnicuje wielkość obciążeń poszczególnych grup podatników i wpływa na wtórny podział dochodów. Dlatego też powszechnie stosowanym podatkiem służącym łagodzeniu nierówności dochodów jest progresywny podatek dochodowy od osób fizycznych. Funkcja redystrybucyjna, obok fiskalnej, jest jego podstawową funkcją. Efektem redystrybucji jest to, że w wyniku działania systemu podatkowego maleją nierówności, czyli dochód osób uboższych staje się względnie wyższy, natomiast dochód osób bogatszych względnie niższy.

Progresja podatku dochodowego od osób fizycznych może być oceniana w kontekście warunków progresywności zaproponowanych przez N. Kakwaniego i P.J. Lamberta (1997: 1). Obejmują one dwie zasady:

1. Minimalną zasadę progresji określoną wzorem:

$$x_i \geq x_j \Rightarrow t_i \geq t_j$$

2. Zasadę progresji określoną wzorem:

$$x_i \geq x_j \quad \text{ i } \quad t_i \geq t_j \Rightarrow \frac{t_i}{x_i} > \frac{t_j}{x_j}$$

gdzie:

x_i, x_j – dochód przed opodatkowaniem, t_i, t_j – wysokość podatku należnego.

Warunek określony wzorem pierwszym oznacza minimalny stopień wzrostu wysokości podatku należnego w miarę wzrostu dochodu. Zgodnie z tym warunkiem koniecznym do zaistnienia progresji podatkowej (ale nie wystarczającym) jest obciążenie wyższych lub równych dochodów nie niższą kwotą podatku należnego. Progresja podatkowa, określona wzorem drugim, oznacza już nie tylko wyższe kwotowo obciążenia podatkowe, ale również wyższy odsetek dochodu, który należy oddać w formie podatku. Każdy system podatkowy nie spełniający tego warunku określany jest jako regresywny. Przedmiotowy warunek, opisany wzorem drugim, wyklucza podatek liniowy, dla którego średnia stopa podatku $\frac{t}{x}$ nie zależy od wysokości dochodu x (Kakwani, Lambert, 1997).

2. Obciążenia finansowe osób fizycznych

Na przykładzie danych z Urzędu Skarbowego w Siedlcach, w tabelach 6 i 7 przedstawiono stopy obciążeń wynikające z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz z ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, odpowiednio w latach 2007–2008. Zostały one określone w zależności od wysokości dochodu osiąganego przez podatnika.

Do obliczenia przedmiotowych obciążeń przyjęte zostały wyłącznie dane dotyczące podatników nieprowadzących pozarolniczej działalności gospodarczej, rozliczających się za lata podatkowe 2007–2008 na formularzu zeznania podatkowego PIT-37. Do tej grupy należało w 2007 r. 59,39%, natomiast w 2008 r. 60,76% wszystkich podatników miasta Siedlce i jego powiatu. Strukturę podatników z uwzględnieniem rodzaju składanego zeznania podatkowego przedstawia tabela 5.

Przedstawione w tabelach 6 i 7 wyniki dotyczące obciążeń podatników z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych oraz ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego ukazują na redystrybucyjne właściwości tych obciążeń.

Dane zawarte w tabelach 6 i 7 wskazują, że obciążenie z tytułu analizowanego podatku (w konsekwencji łączne obciążenia dochodu podatników) charakteryzują się tendencją wzrostową, biorąc pod uwagę osiągane dochody brutto. Najniższe procentowo obciążenia dotyczą podatników, których dochód nie przekroczył 5000,00 zł brutto w ciągu roku (w 2007 r. 0,57% i w 2008 r. 0,56%), najwyższe zaś podatników, których dochód był wyższy od 120 000,00 zł (w 2007 r. 18,44% i w 2008 r. 17,90%). Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne w największym stopniu obciążały dochody najmniej zarabiających, bo poniżej 5000,00 zł (w 2007 r. 17,16% i w 2008 r. 13,68%), natomiast w najmniejszym dochody powyżej 120 000,00 zł (w 2007 r. 9,48% i w 2008 r. 7,81%). Obciążenie z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego zarówno w 2007 r., jak i 2008 r. charakteryzuje się zbliżoną stopą, niezależnie od osiąganego dochodu (w 2007 r. przyjęła ona granice 6,85%–7,73%, a w 2008 r. granice 7,00%–7,89%), z wyjątkiem podatników, których dochody były niższe niż 5000,00 zł.

Ponadto należy zauważyć, że analizowany podatek dochodowy od osób fizycznych w 2007 r. w przedziałach dochodów od 100 000,00 zł do 105 000,00 zł oraz od 110 000,00 zł do 115 000,00 zł, natomiast w 2008 r. od 50 000,00 zł do 55 000,00 zł – jest podatkiem

Tabela 5. Struktura podatników ze względu na rodzaj składanego zeznania podatkowego

Rodzaj złożonego zeznania podatkowego	Liczba podatników		Struktura w %	
	w 2007 r.	w 2008 r.	w 2007 r.	w 2008 r.
PIT-36	6 836	6 918	7,62	7,56
PIT-36L	1 128	1 382	1,26	1,51
PIT-37	53 274	55 595	59,39	60,76
PIT-40	2 325	2 041	2,59	2,23
PIT-40A	26 133	25 563	29,14	27,94
Razem	89 696	91 499	100,00	100,00

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z systemu POLTAX Urzędu Skarbowego w Siedlcach.

Tabela 6. Obciążenia wynikające z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz z ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego w 2007 r.

Roczny dochód brutto		Ubezpieczenia społeczne	Ubezpieczenie zdrowotne	Podatek dochodowy od osób fizycznych	Łączne obciążenia
w zł		w %			
I przedział dochodowy	poniżej 5 000	17,16	4,95	0,57	22,68
	5 000–10 000	16,28	7,54	2,38	23,82
	10 000–15 000	16,00	7,73	4,00	27,73
	15 000–20 000	15,35	7,71	4,39	27,45
	20 000–25 000	15,42	7,65	5,14	28,21
	25 000–30 000	15,86	7,60	5,16	28,62
	30 000–35 000	15,80	7,51	5,69	29,00
	35 000–40 000	15,75	7,44	6,12	29,31
	40 000–43 405	15,67	7,34	6,49	29,50
II przedział dochodowy	43 405–45 000	15,67	7,25	6,76	29,68
	45 000–50 000	15,55	7,26	6,93	29,74
	50 000–55 000	15,53	7,29	7,49	30,31
	55 000–60 000	15,48	7,22	8,04	30,74
	60 000–65 000	15,36	7,17	8,28	30,81
	65 000–70 000	15,51	7,40	8,70	31,61
	70 000–75 000	15,30	7,51	8,74	31,55
	75 000–80 000	15,63	7,43	9,14	32,20
	80 000–85 528	13,75	7,14	9,61	30,50
III przedział dochodowy	85 528–90 000	14,59	7,11	9,73	31,43
	90 000–95 000	14,16	7,12	10,63	31,91
	95 000–100 000	12,58	7,37	11,60	31,55
	100 000–105 000	12,73	7,48	12,88	33,09
	105 000–110 000	12,80	7,51	12,59	32,90
	110 000–115 000	12,64	6,85	13,75	33,24
	115 000–120 000	12,28	7,28	13,50	33,06
	powyżej 120 000	9,48	7,36	18,44	35,28

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z systemu POLTAX Urzędu Skarbowego w Siedlcach.

regresywnym. W tych przedziałach nie są spełnione warunki wyrażone podanymi wcześniej wzorami Kakwaniego i Lamberta, tj. zobowiązania podatkowe tych podatników nie wzrastają w miarę wzrostu dochodu, co z kolei oznacza, że obciążenia podatkowe nie są odpowiednio wyższe dla wyższych dochodów.

Właściwości systemu podatkowego zależą w znacznej mierze od zamożności podatników oraz konstrukcji podatku dochodowego, jeśli jej elementy są uwzględniane przy wy-

Tabela 7. Obciążenia wynikające z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz z ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego w 2008 r.

Roczny dochód brutto		Ubezpieczenia społeczne	Ubezpieczenie zdrowotne	Podatek dochodowy od osób fizycznych	Łączne obciążenia
w zł		w %			
I przedział dochodowy	poniżej 5 000	13,68	5,41	0,56	19,65
	5 000–10 000	12,10	7,46	2,82	22,38
	10 000–15 000	13,31	7,89	3,96	25,16
	15 000–20 000	12,35	7,67	4,94	24,96
	20 000–25 000	12,13	7,63	5,42	25,18
	25 000–30 000	12,34	7,62	5,72	25,68
	30 000–35 000	12,59	7,62	5,91	26,12
	35 000–40 000	12,53	7,52	6,32	26,37
	40 000–44 490	12,49	7,44	6,55	26,48
II przedział dochodowy	44 490–50 000	12,49	7,31	7,32	27,12
	50 000–55 000	12,20	7,28	7,98	27,46
	55 000–60 000	12,33	7,17	7,92	27,42
	60 000–65 000	12,33	7,26	8,50	28,09
	65 000–70 000	12,37	7,31	8,63	29,31
	70 000–75 000	12,34	7,13	8,89	28,36
	75 000–80 000	12,24	7,31	9,16	28,71
	80 000–85 528	12,21	7,34	9,33	28,88
III przedział dochodowy	85 528–90 000	12,10	7,19	9,75	29,04
	90 000–95 000	11,56	7,26	10,20	29,02
	95 000–100 000	10,51	7,54	11,16	29,21
	100 000–105 000	11,53	7,27	11,83	30,63
	105 000–110 000	10,74	7,05	12,45	30,24
	110 000–115 000	8,92	7,00	12,77	28,69
	115 000–120 000	10,16	7,39	13,69	31,24
	powyżej 120 000	7,81	7,39	17,90	33,10

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z systemu POLTAX Urzędu Skarbowego w Siedlcach.

miarze podatku. Ocena systemu podatkowego może być prowadzona z wykorzystaniem m.in. miary progresji strukturalnej przyjętej przez P.J. Lamberta w 2001 r. Spośród miar progresji strukturalnej szczególne znaczenie mają dwie.

Pierwsza z nich, określana jest jako progresja zobowiązań (ang. *Liability Progression* – LP), wyraża się wzorem:

$$LP(x) = \frac{m(x)}{a(x)}$$

gdzie:

$a(x) = \frac{t}{x}$ – średnia stopa podatku należnego dla dochodu x , $m(x) = \frac{\wedge t}{x}$ – krańcowa stopa podatku należnego dla dochodu x .

Skala podatkowa jest progresywna, jeśli dla dowolnego poziomu dochodu, przy którym należność podatkowa jest większa od zera, a więc $a(x) > 0$, spełniony jest warunek $m(x) > a(x)$, czyli $LP(x) > 1$ (Lambert, 2001: 197–198).

Druga z miar, to progresja resztowa (ang. *Residual Progression* – RP):

$$RP(x) = \frac{1 - m(x)}{1 - a(x)}$$

Warunek progresji skali podatkowej jest spełniony dla (Lambert, 2001: 197–198).

Wartości, określające zakres progresji zobowiązań $LP(x)$ oraz progresji resztowej $RP(x)$ w tabeli 8 dla 2007 r. i tabeli 9 dla 2008 r., obliczone zostały odpowiednio według podanych wcześniej wzorów, w punktach odpowiadających średniej wartości dochodu z danego przedziału dochodowego.

Dane z tabel 8 i 9 wskazują na to, że:

- podatek od dochodów osobistych w przedziałach: w 2007 r. od 100 000,00 zł do 105 000,00 zł i od 110 000,00 zł do 115 000,00 zł, natomiast w 2008 r. od 44 490,00 zł do 50 000,00 zł – nie jest podatkiem progresywnym. Nie spełnia on warunku progresywności, zgodnie z którym $LP(x) > 1$. Ponadto należy zauważyć, że w pozostałych granicach dochodów, tj. w 2007 r. od 10 000,00 zł do 45 000,00 zł oraz od 55 000,00 zł do 75 000,00 zł i od 80 000,00 zł do 85 528,00 zł, natomiast w 2008 r. od 15 000,00 zł do 40 000,00 zł oraz od 60 000,00 zł do 80 000,00 zł i od 105 000,00 zł do 110 000,00 zł jest on w niewielkim stopniu progresywny. Największą progresywnością charakteryzuje się skala podatkowa dla dochodów w 2007 r. z przedziału od 0 do 10 000,00 zł oraz od 85 528,00 zł do 100 000,00 zł i od 105 000,00 zł do 110 000,00 zł, w 2008 r. z przedziału od 0 do 5000,00 zł oraz od 90 000,00 zł do 95 000,00 zł i od 110 000,00 zł do 115 000,00 zł, co oznacza, że w tym przedziale dochodowym najbardziej zmniejszane są nierówności dochodów;

- rozważając założenie, że warunek progresji podatkowej jest spełniony dla $RP(x) < 1$, obowiązująca w roku podatkowym 2007 i roku podatkowym 2008 skala podatkowa dla podatników miasta Siedlce i jego powiatu nie była zdecydowanie progresywna dla przedziału dochodowego: w 2007 r. od 100 000,00 zł do 105 000,00 zł oraz od 110 000,00 zł do 115 000,00 zł, w 2008 r. od 50 000,00 zł do 55 000,00 zł (można mówić o regresywności skali podatkowej dla tych przedziałów). W pozostałych przedziałach dochodowych

była ona zbliżona do proporcjonalnej (liniowej). Miara progresywności resztowej przyjęła w nich wartości w granicach: w 2007 r. dla przedziałów dochodowych od 0 do 85 528,00 zł, tj. dla I. i II. przedziału skali podatkowej – 0,91–0,99, natomiast w II. przedziale skali podatkowej – 0,71–0,82; w 2008 r. w I. przedziale skali podatkowej – 0,92–0,99, w II. przedziale – 0,92–0,98 i w trzecim 0,73–0,92. Wobec tego należy stwierdzić, że w I. i II. przedziale skali podatkowej podatek dochodowy od osób fizycznych charakteryzuje się niewielką progresywnością, czego nie można przypisać III. przedziałowi skali podatkowej.

Tabela 8. Progresja zobowiązań oraz progresja resztowa w 2007 r.

Roczny dochód brutto w zł		Średnia stopa podatku w %	Krańcowa stopa podatku w %	LP(x)	RP(x)
I przedział dochodowy	poniżej 5 000	0,57	3,01	5,28	0,97
	5 000–10 000	2,38	6,54	2,75	0,96
	10 000–15 000	4,00	5,39	1,35	0,99
	15 000–20 000	4,39	7,74	1,76	0,96
	20 000–25 000	5,14	5,23	1,02	0,99
	25 000–30 000	5,16	8,58	1,66	0,96
	30 000–35 000	5,69	9,01	1,58	0,96
	35 000–40 000	6,12	9,76	1,59	0,96
	40 000–43 405	6,49	11,04	1,70	0,95
II przedział dochodowy	43 405–45 000	6,76	9,36	1,38	0,97
	45 000–50 000	6,93	12,69	1,83	0,94
	50 000–55 000	7,49	13,71	1,83	0,93
	55 000–60 000	8,04	11,18	1,39	0,97
	60 000–65 000	8,28	13,83	1,67	0,94
	65 000–70 000	8,70	9,24	1,06	0,99
	70 000–75 000	8,74	14,96	1,71	0,93
	75 000–80 000	9,14	17,40	1,90	0,91
	80 000–85 528	9,61	11,54	1,20	0,98
III przedział dochodowy	85 528–90 000	9,73	27,58	2,83	0,80
	90 000–95 000	10,63	29,74	2,80	0,79
	95 000–100 000	11,60	36,88	3,18	0,71
	100 000–105 000	12,88	6,43	0,50	1,07
	105 000–110 000	12,59	38,25	3,04	0,71
	110 000–115 000	13,75	7,93	0,58	1,08
	115 000–120 000	13,50	29,03	2,15	0,82
	powyżej 120 000	18,44			

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z systemu POLTAX Urzędu Skarbowego w Siedlcach.

Tabela 9. Progresja zobowiązań oraz progresja resztowa w 2008 r.

Roczny dochód brutto w zł		Średnia stopa podatku w %	Krańcowa stopa podatku w %	LP(x)	RP(x)
I przedział dochodowy	poniżej 5 000	0,56	3,58	6,39	0,97
	5 000–10 000	2,82	5,98	2,12	0,97
	10 000–15 000	3,96	7,19	1,82	0,97
	15 000–20 000	4,94	7,09	1,44	0,98
	20 000–25 000	5,42	7,03	1,30	0,98
	25 000–30 000	5,72	7,00	1,22	0,99
	30 000–35 000	5,91	8,92	1,51	0,97
	35 000–40 000	6,32	8,43	1,33	0,98
	40 000–44 490	6,55	13,74	2,10	0,92
II przedział dochodowy	44 490–50 000	7,32	13,97	1,91	0,96
	50 000–55 000	7,98	7,26	0,91	1,01
	55 000–60 000	7,92	15,14	1,91	0,92
	60 000–65 000	8,50	10,19	1,20	0,98
	65 000–70 000	8,63	12,48	1,45	0,96
	70 000–75 000	8,89	12,97	1,46	0,96
	75 000–80 000	9,16	11,81	1,29	0,97
	80 000–85 528	9,33	16,95	1,82	0,92
III przedział dochodowy	85 528–90 000	9,75	18,47	1,89	0,90
	90 000–95 000	10,20	28,29	2,77	0,80
	95 000–100 000	11,16	25,10	2,25	0,84
	100 000–105 000	11,83	25,47	2,15	0,85
	105 000–110 000	12,45	19,22	1,54	0,92
	110 000–115 000	12,77	36,29	2,84	0,73
	115 000–120 000	13,69	27,44	2,00	0,84
	powyżej 120 000	17,90			

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z systemu POLTAX Urzędu Skarbowego w Siedlcach.

3. Opodatkowanie dochodów osób fizycznych

W pierwszym przedziale dochodowym w 2007 r. rozliczało się prawie 80% wszystkich podatników miasta Siedlce i jego powiatu, składających PIT-37, w drugim ponad 14% i trzecim prawie 7%, co przedstawiono w tabeli 10.

Natomiast w 2008 r., zgodnie z danymi zawartymi w tabeli 11, w pierwszym przedziale dochodowym rozliczało się prawie 76% wszystkich podatników składających PIT-37, drugim niewiele ponad 16% i trzecim niewiele ponad 8%.

Można stwierdzić zatem, że udział podatników w poszczególnych przedziałach skali podatkowej w omawianym okresie był podobny. Z tabeli 10 i tabeli 11 wynika, że w po-

Tabela 10. Dane dotyczące podatników i płaconego przez nich podatku PIT w roku podatkowym 2007

Podstawa obliczenia podatku w zł		Liczba podatników	Struktura w %	Podatek należny w zł	Struktura w %
ponad	do				
	43 405	41 998	78,83	27 982 134,00	37,52
43 405	85 528	7 604	14,27	24 155 581,00	32,39
85 528		3 672	6,90	22 443 455,00	30,09

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z systemu POLTAX Urzędu Skarbowego w Siedlcach.

Tabela 10. Dane dotyczące podatników i płaconego przez nich podatku PIT w roku podatkowym 2007

Podstawa obliczenia podatku w zł		Liczba podatników	Struktura w %	Podatek należny w zł	Struktura w %
ponad	do				
	44 490	42 122	75,77	33 769 512,00	33,91
44 490	85 528	8 999	16,19	31 939 801,00	32,08
85 528		4 474	8,04	33 862 405,00	34,01

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z systemu POLTAX Urzędu Skarbowego w Siedlcach.

równaniu do 2007 r. w 2008 r. zmniejszył się udział podatników w pierwszym przedziale podatkowym z 78,83% do 75,77%, natomiast zwiększył się udział podatników w drugim przedziale podatkowym z 14,27% do 16,19% i w trzecim z 6,90% do 8,04%. Należy jednak zauważyć, że mimo wzrostu udziału podatników w drugim przedziale podatkowym, ich udział w podatku należnym (zapłaconym) spadł o 0,31%. Wzrost udziału podatników w trzecim przedziale zwiększył udział w podatku należnym o 3,92%, natomiast zmniejszenie udziału podatników w pierwszym przedziale spowodowało spadek udziału w podatku należnym o 3,61%.

Podatek dochodowy od osób fizycznych, dzięki progresywnej skali podatkowej, systemowi ulg i zwolnień podatkowych, w tym odliczeniu od dochodu składek na ubezpieczenia społeczne, oraz odliczeniu od podatku składki na ubezpieczenie zdrowotne, jak też kwocie wolnej od podatku – różnicuje wielkość obciążeń poszczególnych grup podatników i wpływa na redystrybucję dochodów. Podatek PIT jest ściśle powiązany z systemem ubezpieczeń społecznych. Tabele 12 i 13 przedstawiają efektywne obciążenie podatkiem dochodowym od osób fizycznych i obciążeniami parapodatkowymi. W 2007 r. efektywna stopa podatkowa w pierwszym przedziale podatkowym wynosiła 4,78%, w 2008 r. zaś 5,23%, w drugim przedziale w 2007 r. wynosiła 8,05%, w 2008 r. zaś 8,30%, w trzecim przedziale w 2007 r. wynosiła 15,01%, w 2008 r. zaś 14,47%. Największa różnica w punktach procentowych między krańcową stawką podatku i efektywną stopą podatku w 2007 r., jak też w 2008 r. wystąpiła w trzecim przedziale podatkowym i wynosiła odpowiednio 24,99% i 25,53%. W drugim przedziale różnica ta zarówno w 2007 r., jak i w 2008 r. wynosiła blisko 22%, a w pierwszym odpowiednio 14,22% i 13,77%.

W latach 2007–2008 podatnicy rozliczając się na formularzu PIT-37 zmniejszyli podstawę opodatkowania, korzystając z ulg podatkowych odliczanych od dochodu, jak również zmniejszyli obliczony podatek korzystając z ulg odliczanych od podatku. W 2007 r. najwięcej podatników, bo aż 14 780, a w 2008 r. 15 476, co stanowiło w 2007 r. i w 2008 r.

Tabela 12. Efektywna stopa podatkowa według przedziałów skali podatkowej podatników rozliczających się na formularzu PIT-37 w roku podatkowym 2007

Podstawa obliczenia podatku w zł		Stawka podatku (krajowa stopa podatkowa) w %	Efektywna stopa podatkowa w %	Różnica w punktach pro- centowych (3–4)
ponad	do			
	43 405	19	4,78	14,22
43 405	85 528	30	8,05	21,95
85 528		40	15,01	24,99

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z systemu POLTAX Urzędu Skarbowego w Siedlcach.

Tabela 12. Efektywna stopa podatkowa według przedziałów skali podatkowej podatników rozliczających się na formularzu PIT-37 w roku podatkowym 2008

Podstawa obliczenia podatku w zł		Stawka podatku w %	Efektywna stopa podatkowa w %	Różnica w punktach pro- centowych (3–4)
ponad	do			
	44 490	19	5,23	13,77
44 490	85 528	30	8,30	21,70
85 528		40	14,47	25,53

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z systemu POLTAX Urzędu Skarbowego w Siedlcach.

blisko 28% podatników rozliczających się z omawianego podatku na omawianym formularzu – odliczyło ulgę na dzieci w ramach odliczeń od podatku. Pozostałe odliczenia od podatku cieszyły się znacznie mniejszym zainteresowaniem podatników, choć również pojawiały się w zeznaniu PIT-37. Wśród odliczeń od dochodu dużą popularnością cieszyły się odliczenia wydatków na cele rehabilitacyjne oraz wydatków związanych z ułatwieniem wykonywania czynności życiowych oraz odliczenia wydatków z tytułu użytkowania sieci Internet w lokalu (budynku) będącym miejscem zamieszkania podatnika. Pozostałe odliczenia cieszyły się mniejszym zainteresowaniem ze strony podatników. Z odliczeń od dochodu łącznie skorzystało w 2007 r. 17,36% (9251) podatników, w 2008 r. 21,93% (12 194) podatników. Osoby korzystające z odliczeń od dochodu, w 2007 r. zmniejszyły podstawę opodatkowania średnio o 1036,77 zł, natomiast w 2008 r. o 1058,87 zł.

Zakończenie

Na podstawie przedstawionych rozważań można wyciągnąć wniosek, że system podatku dochodowego od osób fizycznych dla znacznej większości podatników miasta Siedlce i jego powiatu, rozliczających się na formularzu PIT-37, jest progresywny. Wskazuje na to stopień obciążeń z tytułu omawianego podatku w latach 2007–2008, który dla tej grupy podatników росł w miarę wzrostu dochodu. Wskazują na to również obliczenia miar: progresji zobowiązań oraz progresji resztowej. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że progresywność podatku dochodowego od osób fizycznych nie dla wszystkich przedziałów dochodowych jest jednakowa. Mianowicie dla I. i II. przedziału skali podatkowej, po-

datek dochodowy od osób fizycznych jest w niewielkim stopniu progresywny, natomiast największą progresywnością charakteryzuje się w III. przedziale, co oznacza, że w tym przedziale dochodowym najsilniej obniżane są nierówności dochodów. Ponadto w przedziałach dochodów od 100.000,00 zł do 105 000,00 zł i od 110 000,00 zł do 115 000,00 zł w 2007 r. oraz od 50.000,00 zł do 55.000,00 zł w 2008 r., system podatku dochodowego od osób fizycznych jest regresywny, gdyż tu stopa obciążenia z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych maleje w miarę wzrostu dochodu, na co również wskazują obliczone miary progresji zobowiązań oraz progresji resztowej.

Reasumując, należy wyciągnąć wniosek, że podatek dochodowy od osób fizycznych płacony przez podatników rozliczających się w US Siedlce w omawianych latach, wpływał na wysokość i zróżnicowanie dochodów jego podatników, ale nie w jednakowym stopniu, mimo nielicznych już ulg podatkowych. W największym stopniu dotyczył on podatników z grup społecznych o wysokich dochodach.

W przypadku obciążeń parapodatkowych należy stwierdzić, że składki na ubezpieczenia społeczne mają charakter regresywny. Stopa obciążenia z ich tytułu minimalnie maleje w miarę wzrostu dochodów podatników. Natomiast w przypadku analizowanych składek na ubezpieczenie zdrowotne uzyskane wyniki dotyczące przeciętnych stóp obciążeń z tytułu tego ubezpieczenia wskazują jego proporcjonalny (liniowy) charakter.

Przeprowadzona analiza podatku dochodowego od osób fizycznych funkcjonującego w latach 2007–2008 pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

- zdecydowana większość podatników znajduje się w pierwszym przedziale skali podatkowej, obliczając podatek według najniższej stawki krańcowej 19%. Dla tej grupy podatników omawiany podatek nabiera cech podatku liniowego ze stawką 19%,
 - w 2007 r. podatnicy Urzędu Skarbowego w Siedlcach, rozliczający się na formularzu PIT-37, znajdujący swoje miejsce w III. przedziale dochodowym, stanowili 6,90% ogólnej liczby omawianych podatników, a ich udział w podatku należnym kształtował się na poziomie 30,09%. Podobnie w 2008 r. podatnicy rozliczający się na formularzu PIT-37 stanowili w III. przedziale dochodowym 8,04% ogólnej liczby tych podatników, a ich udział w podatku należnym kształtował się na poziomie 34,01%.
- Wskazuje to zatem na istnienie progresji podatku dochodowego od osób fizycznych.

Bibliografia

- Kakwani N., Lambert P.J., *On Measuring Inequality in Taxation: A New Approach*, The University of New South Wales, School of Economics, 1997.
- Lambert P.J., *The Distribution and Redistribution of Income*, Manchester University Press, Manchester 2001.

Redistribution Function of Personal Financial Charges

Summary

The article tried to define the features of income tax from natural persons and its influence on the tax load for taxpayers. It also presented the significance of national and health insurance in terms of the financial load. The theses suggested by N. Kakwani and P.J. Lambert were used in the realization of the subject. The source information presented in the article was the data concerning taxpayers paying their Personal Tax Income for the years 2007–2008 in the revenue office in Siedlce.